

Global express

L'actualitat a l'aula

El petroli, una riquesa enverinada

1.

© Bru Roviral/Intermón Oxfam.

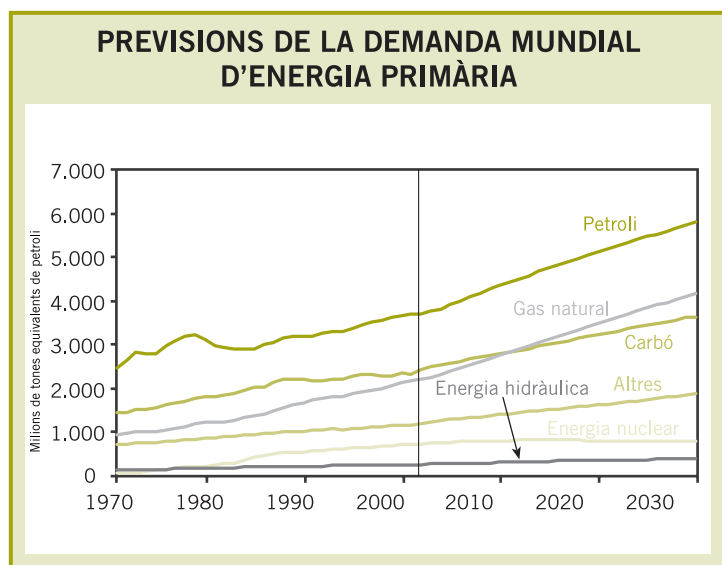
1. Què et sembla que explica aquest pare al seu fill?

2. On et sembla que són?

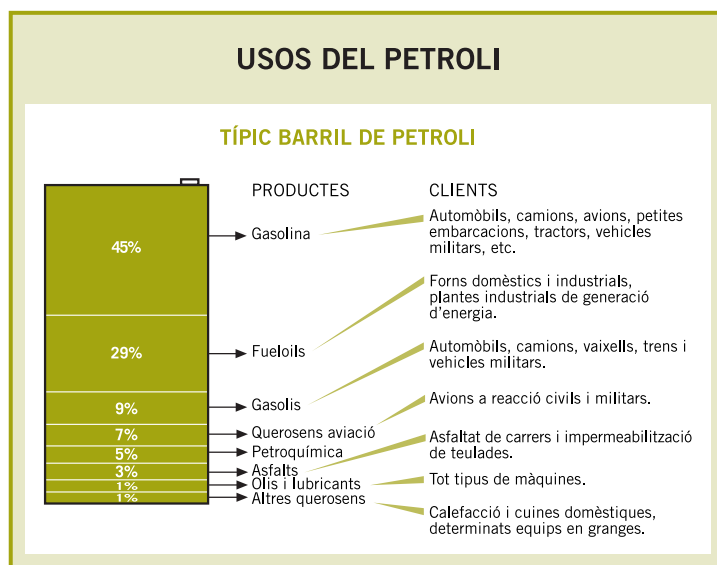
2. Petrodependència

El creixement sostingut de l'economia mundial durant les últimes dècades ha estat propulsat per un continu increment en el subministrament d'energia primària, en particular, dels combustibles fòssils: carbó, petroli i gas.

IEA, WEO, 2004

WORLD BOOK ENCYCLOPEDIA (1995)

3. Per a què et sembla que s'ha necessitat i es necessita aquesta energia primària?
4. Quina és l'energia primària que més utilitzem, la principal?
5. Quina és l'energia primària que té poca importància, però que n'hauria de tenir molta més, ser la principal? Dóna dues raons que ho justifiquin.

Espanya 2000 – 2001: consum d'energia primària i grau d'autoabastiment				
Energia primària	Demanda 2000 %	Autoabastiment %	Demanda 2001 %	Autoabastiment %
Carbó	17,3	38,6	15,3	40,3
Petroli	51,7	0,3	52,2	0,5
Gas natural	12,2	1	12,8	2,9
Nuclear	13	100	13	100
Hidràulica	2	100	2,8	100
Altres renovables	3,6	100	3,8	100

CORES, BEHC, 2001

A Espanya les coses no semblen ser diferents que a la resta de molts dels països rics.

6. Quin percentatge representen els tres combustibles fòssils en el consum d'energia primària a Espanya?
7. Quina és l'energia primària principal? I quina és l'energia que menys tenim, la que hem de comprar fora?
8. Quins problemes comporta aquesta situació?

La nostra forma de vida i el nostre model socioeconòmic depenen del petroli. No tan sols en depenem per al transport de mercaderies, per a la mobilitat de les persones, per al confort de les llars, per al funcionament de la indústria i de l'agricultura... El petroli també s'utilitza per a l'elaboració de multitud de productes que ens envolten cada dia.

9. Aquí tens 54 productes diferents. Encercla aquells en el procés de transformació i en la fabricació dels quals creus que s'ha fet servir el petroli com a matèria primera. Posa-ho en comú amb els teus companys i traieu-ne conclusions.

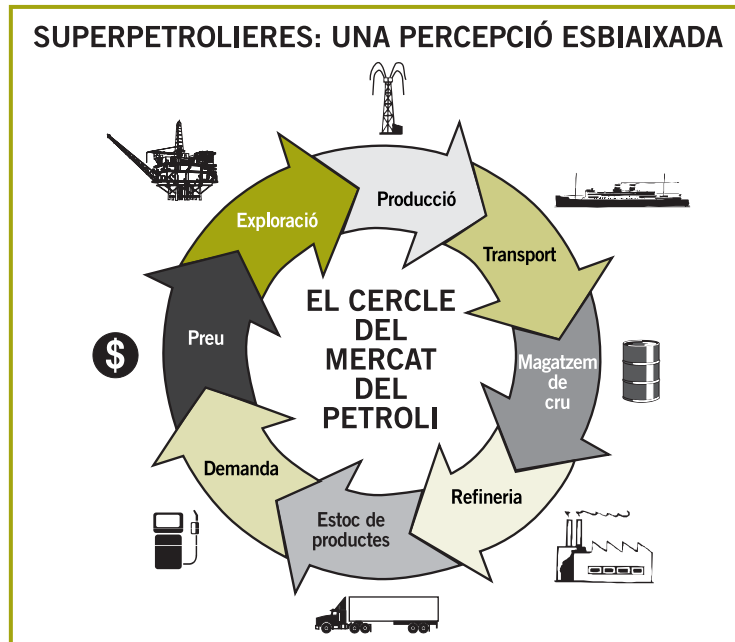
Antisèptics	Equips mèdics, quirúrgics...	Pel·lícules fotogràfiques
Aspirines	Escuma d'afaitar	Perfums
Assecadores	Fertilitzants	Pilotes
Benes	Fotos	Pintallavis
Bolquers	Globus	Pintures
Bosses de brossa	Impermeabilitzants de teulades	Planxes de surf
Càmeres de fotos, vídeo...	Impermeables	Pneumàtics
Càpsules de vitamines	Insecticides	Rellotges
Cola	Jaquetes salvavides	Roba
Conservants d'aliments	Joguines	Sacarines
Cordes de niló	Lents de contacte toves	Targetes de crèdit
Cors i vàlvules cardíacues artificials	Llapis, bolígrafs, regles...	Telèfons
Cortines	Maletes	Tinta
Cassets, cintes de vídeo, CD, DVD...	Mobles	Tints
Cotxets, cadires de nen...	Ordinadors, play stations, PDA...	Ulleres de sol, de seguretat...
Dentadures	Pantalles	Veles
Desodorants	Paraigües	Xampú
Electrodomèstics (neveres, cuines...)	Pasta de dents	Xeringues

3. Països, empreses i guerres

Identificar els actors és fonamental per comprendre qualsevol conflicte. En el que estem analitzant, ja sabem qui som els consumidors. Vegem ara qui són els productors.

MARZO, MARIANO "¿Una guerra por el control de las reservas de petróleo?". Març, 2003. <http://www.crisisenergetica.org>

Tenint en compte que el mercat del petroli és complex, podríem simplificar-lo en tres situacions:

- Tenir-lo en el territori (un cop trobat).
- Extreure'l del subsòl (produir-lo).
- Refinar-lo i comercialitzar-lo (transformar-lo en diferents productes per al consum).

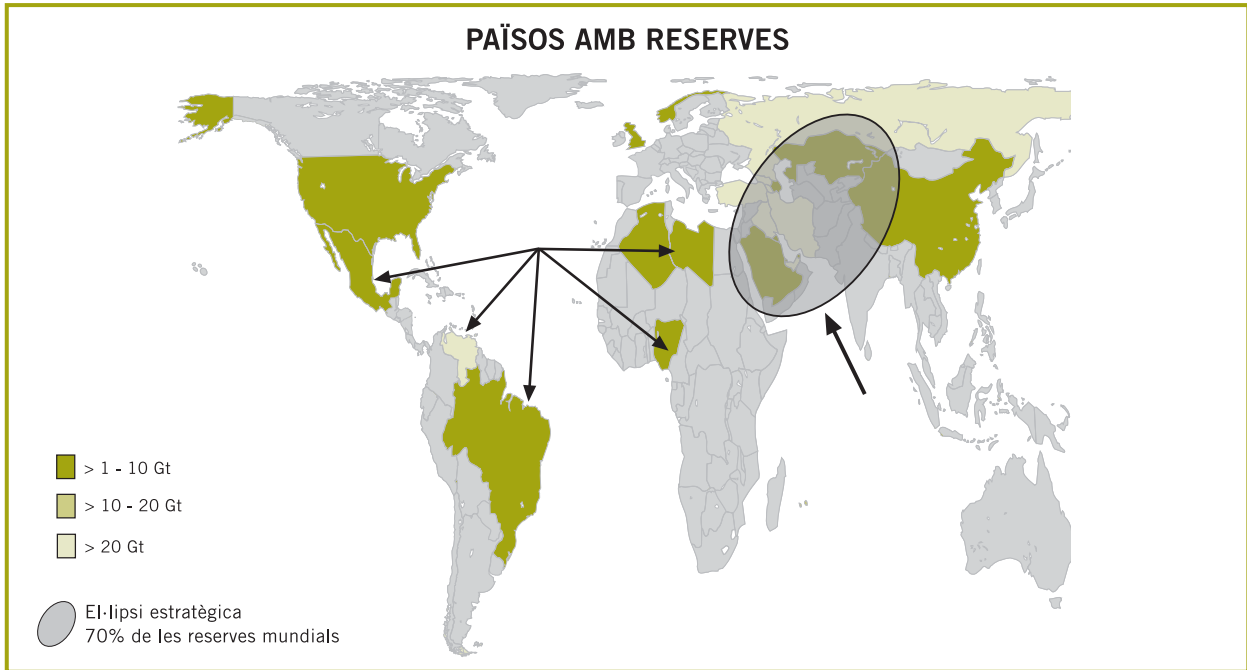
10. Observa aquest quadre sobre reserves, producció i refinament. Sense necessitat de ser un expert, a partir dels noms de les empreses, què podem observar? On diries que s'obté més benefici: en tenir la propietat del petroli sota terra? En extreure'l? O en refinar-lo i distribuir-lo per a la venda? Què et fa suposar la teva resposta?

Rànquing de les 10 petrolieres principals			
Núm. Rànquing	Reserves disponibles	Producció de barrils	Refinament de petroli
1	Saudi Arabian Oil Co.	Saudi Arabian Oil Co.	ExxonMobil Corp.
2	Iraq National Oil Co.	National Iranian Oil Co.	Royal Dutch/Shell
3	National Iranian Oil Co.	Petróleos Mexicanos	BP
4	Kuwait Petroleum Corp.	Petróleos de Venezuela S.A.	Sinopec
5	Abu Dhabi National Oil Co.	ExxonMobil Corp.	Petróleos de Venezuela S.A.
6	Petróleos de Venezuela S.A.	Royal Dutch/Shell	ConocoPhillips
7	National Oil Corp. (Libia)	Nigerian National Petroleum	TotalFinaElf
8	Petróleos Mexicanos	PetroChina Co. Ltd.	ChevronTexaco Corp.
9	Nigerian National Petroleum	Kuwait Petroleum Corp.	Saudi Arabian Oil Co.
10	Qatar General Petroleum Corp.	Iraq National Oil Co.	Petrobras

MARZO, MARIANO "¿Una guerra por el control de las reservas de petróleo?". Març, 2003. <http://www.crisisenergetica.org>

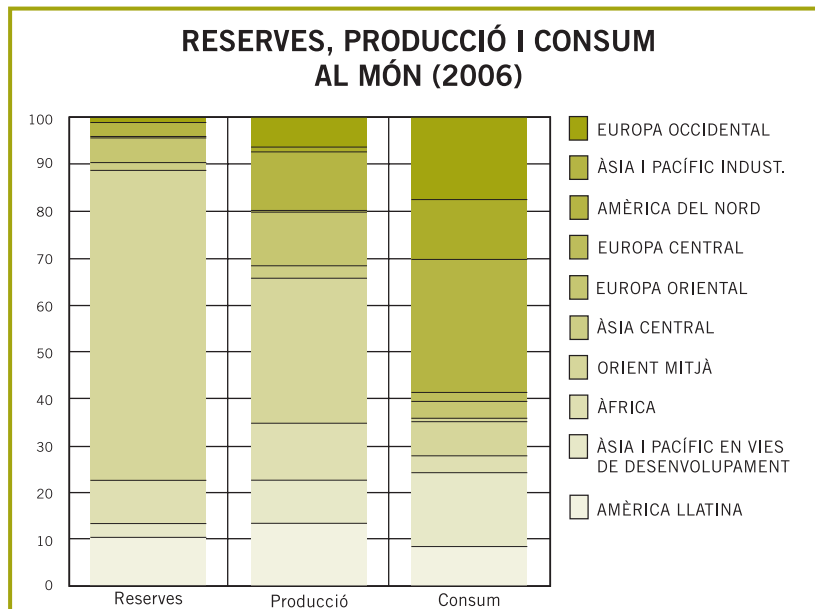

Per poder fer "negoci" amb el petroli, primer s'ha de tenir, disposar de les reserves. Vegem on són aquestes reserves:

IWOOD2002

11. En quines zones, països o regions amb reserves de petroli hi ha conflictes? De quina mena són? Diries que és coincidència, atzar? Raona la resposta.
12. Quines conseqüències creus que comporta el fet que prop del 70% de les reserves de petroli es concentrin a l'Orient Mitjà?
13. A mode de resum del que hem analitzat fins al moment, comenta aquesta gràfica i explica quines conseqüències provoca aquesta relació inversa entre reserves i consum de petroli.

WOG, ENI, 2006

4. Persones

© SwissAid

La història del pagès André Deoutol és la història de milers de pagesos que viuen a la regió petrolera del sud del Txad, que han vist com els expropiaven les terres amb la promesa que la seva vida milloraria i que l'or negre els trauria de la pobresa en què viuen.

L'André pertany al cantó de Krim Krim, on les petrolieres (dirigides per ExxonMobil) fan exploracions buscant nous jaciments. Després que les màquines es passegessin pels seus camps fent malbé els cultius, van decidir expropiar-li tres hectàrees. Així l'hi van comunicar, alhora que el convocaven a una reunió on li van dir que li pagarien per les terres expropiades. L'André i altres pagesos de la zona, també expropiats, es van presentar a la cita el dia assenyalat. L'exèrcit els va agrupar en un cantó, formant un cordó entre ells i la furgoneta de la companyia. Quan l'André va sentir el seu nom, va travessar el cordó militar i va caminar fins a la furgoneta. A dins l'esperaven uns homes blancs. Li van oferir una pila de bitllets i li van fer signar un rebut. L'André, que no sap llegir ni escriure, no va tenir temps de comptar els diners. En sortir, el cap del cantó era al costat de la furgoneta, assegut en una taula. Li va indicar que li passés el feix de bitllets, en va agafar uns quants i se'ls va posar a la butxaca. Al seu costat, en una taula una mica més baixa, hi havia el cap del poble. També va agafar el feix i en va treure uns quants bitllets més. Quan l'André va comptar el que li quedava, va saber, després de fer-se interpretar el document que havia signat però que era incapaç de desxifrar, que li faltava el 15% del que li havien pagat. El mateix els havia passat a la resta dels pagesos, que havien perdut entre el 10% i el 15%. Llavors l'André va fer comptes: abans, per cada collita treia 30 sacs d'arròs; ara només en podia treure 14. Si per les terres li havien pagat 36.000 francs (sense comptar

la comissió dels caps locals), i per un sac d'arròs aconsegueix 42.000 francs, guanyaria 635.000 francs menys. Gràcies a l'or negre, estava arruïnat.

—M'han pres el pèl!— es queixa l'André, mentre explica la seva història en una assemblea de pagesos que, com ell, han estat estafats i han començat a lluitar en contra de les comissions il·legals.

Les companyies, recolzades per l'exèrcit i els caps locals corruptes, s'aprofiten de la ignorància i de la pobresa extrema d'aquesta gent per treure el màxim benefici de la inversió (s'enduen el 87'5% de la riquesa generada), i per burlar-se de les expectatives que ha creat en la mateixa societat el model txadià d'utilització dels recursos per construir un futur millor (el 12'5% restant seria per lluitar contra la pobresa). No obstant això, és impressionant veure com la societat civil està mobilitzant tot el seu entusiasme per intentar que es compleixi la llei, i que els diners que tornen al país es puguin gastar en benefici de tots: comissions de dones que lluiten contra l'impacte que les actuacions esmentades tenen sobre la família (moltes de les quals s'han trencat), i de les malalties provocades per l'arribada de treballadors de fora i per la mobilitat dels locals —sida, alcoholisme—; comissions de drets humans; periodistes que es juguen la vida informant sobre les arbitriarietats i la violència dels polítics i l'exèrcit...

Alguns dels pagesos que participen activament en aquest moviment han rebut pallisses i amenaces de mort, i nosaltres mateixos vam ser detinguts, mentre viatjàvem amb representants d'Intermón Oxfam, pel governador de la província del petroli, Jacob Ngarbousdzim, que ens va acusar d'entrevistar pagesos "sense el seu permís". Aviat, militants de drets humans van ser informats de la detenció, i el telèfon mòbil, en un país sense electricitat, va ajudar que Ngarbousdzim es veiés obligat a deixar-nos anar. Però l'experiència va servir per evidenciar la tensió entre una societat esperançada a participar, a construir, a lluitar contra la pobresa, i un poder polític que no vol cedir. Aquesta tensió entre una política que no avança, una societat que reclama, un context extern que només pensa en el benefici, és la que pot fer fracassar el model txadià, per caure en la violència dels altres països africans que tenen petroli.

Rovira, Bru. *Chad, petróleo y pobreza. La Vanguardia* (22-26 d'agost del 2005).

- 14.** Qui creus que són els responsables de l'engany patit per l'André i per altres milers de pagesos de Krim Krim, que els han dut a la pobresa extrema?
- 15.** Quines altres conseqüències creus que comporta per a les comunitats que viuen a Krim Krim el fet de tenir petroli al subsòl, a més de perdre la seva forma de subsistència?

5. Accions

Un exministre i director de l'Agència Central d'Intel·ligència dels Estats Units (CIA) va afirmar en el XVè Congrés del Consell Mundial de l'Energia celebrat al setembre del 1992, referint-se a l'anomenada Guerra del Golf: "L'ensenyança que el poble nord-americà va treure de la Guerra del Golf és que és molt més fàcil i més divertit anar a donar una puntada al cul a les poblacions del Pròxim Orient que no pas fer sacrificis per limitar la dependència respecte de les importacions petrolieres".

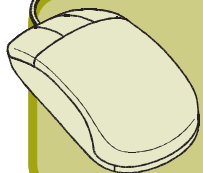
Sarkis, Nicolas: "Petróleo: antiguas fórmulas y nuevos desafíos".
Le Monde Diplomatique núm. 127, maig del 2006.

16. Aquesta frase explicita una realitat, però conté una trampa. Quina és?

17. Què et sembla que explica el pare al seu fill a la foto de la portada?

Un cop ja hàgiu aprofundit una mica aquesta problemàtica que, tant si volem com si no, marca el nostre dia a dia i el marcarà encara més en els pròxims anys, només queda que us pregunteu què fareu a partir d'ara.

Altres persones ja fa temps quan han pres una decisió.

Protocol d'Uppsala
<http://www.crisisenenergetica.org>
<http://www.tsl.uu.se/isv/UHDSG>

Association for the Study of Peak Oil (ASPO)
Associació per a l'Estudi dels Recursos Energètics (AEREN)
<http://www.peakoil.net>